

Wie gedooft dit kabinet nu eigenlijk?

PAUL DE BEER

Op het moment dat ik dit schrijf hebben vvd, cda en pvv al weer vier weken geleden hun regeer- en gedoogakkoord gepresenteerd, maar ik moet bekennen dat ik er nog steeds niets van begrijp. Ondanks de vele analyses en commentaren in de media is een vraag tot nu toe onbeantwoord gebleven: wie gedooft nu eigenlijk wat? Het gedoogakkoord, dat vvd, cda en pvv hebben ondertekend, omvat vier hoofdstukken die letterlijk zijn overgenomen uit het regeerakkoord. De overige acht hoofdstukken in het regeerakkoord komen alleen voor rekening van vvd en cda.

22 Nu was de reden om een gedoogakkoord af te sluiten dat vvd en cda enerzijds en pvv anderzijds het op het terrein van immigratie, integratie en in het bijzonder de positie van de islam fundamenteel oneens waren. Op andere terreinen, zoals de economie, sociale zaken, volksgezondheid, volkshuisvesting, infrastructuur en onderwijs, zouden de partijen het wel eens kunnen worden, zo luidde de verwachting tijdens de formatie. Wat lag er dus meer voor de hand dan dat de pvv een gedoogakkoord zou ondertekenen waarin afspraken op al deze terreinen zouden worden gemaakt? In aanvulling daarop zouden vvd en cda in het regeerakkoord dan nog hun voornemens ten aanzien van immigratie, integratie en geloof kunnen regelen, zonder dat de pvv daaraan gebonden zou zijn.

Over de auteur Paul de Beer is redacteur van s&d.

Sterker nog, de pvv zou er publiekelijk afstand van mogen nemen, maar er geen reden in mogen zien om het kabinet weg te stemmen.

Wie het regeer- en gedoogakkoord leest, constateert echter dat de drie partijen precies het omgekeerde hebben gedaan. De vier hoofdstukken van het gedoogakkoord gaan over immigratie en integratie, veiligheid, ouderenzorg en financiën. Over het heikele punt van de immigratie en integratie zijn de drie partijen het uiteindelijk dus toch eens geworden. Sterker nog, het zijn juist deze kwesties waarop de pvv het kabinet steun belooft. Het enige fundamentele verschil van mening dat resteert, is de islam, die de vvd en het cda als een religie zien en die de pvv als een politieke ideologie beschouwt.

Terwijl de pvv het gedoogakkoord volledig onderschrijft, wordt de rest van het regeerakkoord slechts door haar gedooft. Dat wil zeggen dat de pvv tegen kan stemmen, maar geen moties van wantrouwen of afkeuring die daarop betrekking hebben, zal steunen. De pvv steunt het kabinet dus op die terreinen waarover men van tevoren verwachtte het niet eens te kunnen worden — met uitzondering van de karakterisering van de islam — en is juist niet gebonden aan het kabinetsbeleid op al die andere terreinen waarover men het vermoedelijk wel eens had kunnen worden. Om maar een paar voorbeelden te noemen: de handtekening van Wilders staat niet onder de verhoging van de maximumsnelheid naar 130 kilometer per uur,

de verkleining van het parlement, de verlaging van de administratieve lastendruk, de versoepeling van het rookverbod en de afschaffing van het Muziekcentrum voor de Omroep.

Wilders heeft ook een aantal zaken met succes uit het regeerakkoord weten te houden, zoals de verkorting van de ww-duur en de versoepeling van het ontslagrecht, waar de vvd een groot voorstander van was. Deze voorstellen ontbreken in het hoofdstuk over werk en sociale zekerheid in het regeerakkoord, maar dat heeft Wilders juist niet ondertekend. Wie het begrijpt, mag het zeggen.

Consequentie van dit alles is dat het kabinet formeel slechts voor vier van de twaalf hoofdstukken van het regeerakkoord op steun van een parlementaire meerderheid kan rekenen. Anders gezegd: voor twee derde van het regeerakkoord is slechts de steun van iets meer dan een derde van de Tweede-Kamerleden verzekerd (vvd en cda hebben samen immers 52 zetels). Maar omdat 'geen van de zeven overige fracties [in de Tweede Kamer — PdB] bij voorbaat heeft aangegeven geen steun te zullen geven aan voorstellen van het kabinet' zag informateur Opstelten in zijn eindverslag aan de koningin van 7 oktober 2010 toch 'voldoende basis voor een vruchtbare samenwerking met de Staten-Generaal'. Blijkbaar is er al sprake van 'een vruchtbare samenwerking' als een meerderheid van het parlement niet bij voorbaat aankondigt het kabinet bij de eerste de beste gelegenheid naar huis te zullen sturen.

Nu kan men tegenwerpen dat Wilders wel akkoord is gegaan met het omvangrijke pakket van ombuigingen, oplopend tot € 18 mrd in 2015. Is hij daarmee toch niet aan het grootste deel van het regeerakkoord gebonden? Als dat juist is, is het echter des te merkwaardiger dat hij het regeerakkoord niet gewoon heeft ondertekend. Maar ook bij deze afspraak is iets vreemds aan de hand. Bij het overnemen van het hoofdstuk uit het regeerakkoord over de financiën in het gedoogakkoord is het eerste gedeelte weggelaten. En het is precies dit gedeelte waarin het bedrag aan ombuigingen wordt genoemd.

In het gedoogakkoord komt het bedrag van € 18 mrd niet voor. Wel staat daar, net als in het regeerakkoord, de zin: 'Bij de budgettaire verwerking van dit akkoord zijn de bedragen in de financiële bijlage leidend.' Maar 'leidend' is toch echt iets anders dan 'bindend'.

Deze wonderlijke constructie van een minderheidskabinet dat op slechts een derde van de zetels in de Tweede Kamer berust, roept de vraag op wie dit kabinet nu eigenlijk gedooft. Officieel is dat natuurlijk de pvv. Maar aangezien de pvv slechts aan een derde van het regeerakkoord is gebonden, wordt de term 'gedoogen' daarmee wel erg opgerekt. De pvv kan immers op tal van punten afstand nemen van het kabinetsbeleid. Nu lijkt het aannemelijk dat de pvv het kabinet ook op veel terreinen die niet in het

De handtekening van Wilders staat niet onder de verhoging van de maximumsnelheid naar 130 kilometer per uur

gedoogakkoord zijn opgenomen, zal steunen. Maar waarom heeft Wilders die onderdelen dan niet gewoon meeondertekend? Blijkbaar wil hij op veel terreinen toch graag zijn handen vrijhouden, bijvoorbeeld voor het geval uit de opiniepeilingen mocht blijken dat het kabinetsbeleid bij zijn achterban toch niet zo goed valt. Kortom, maximale invloed in combinatie met minimale verantwoordelijkheid. Petje af voor Geert Wilders!

Een andere interpretatie, die de afgelopen tijd ook wel te horen viel, is dat het eigenlijk het cda is dat de pvv gedooft als partij die het kabinet aan een meerderheid mag helpen. Om de interne onrust in het cda te bezweren was het onvermijdelijk dat het cda niet samen met de pvv in het kabinet zitting nam. Hoe minder de pvv aan het kabinet gebonden is, hoe beter dus voor het cda, want daarmee kan het ook de

grote groep in de eigen achterban die niets van de pvv wil weten, tevreden — of in ieder geval koest — houden. En aangezien de pvv beloofd heeft geen moties van wantrouwen of afkeuring te steunen die betrekking hebben op de inhoud van het regeerakkoord, loopt het kabinet weinig risico al snel naar huis te worden gestuurd. Als je dan met een partij die slechts veertien procent van de Tweede-Kamerzetels bezet de helft van de ministersposten in de wacht weet te slepen, kun je wel zeggen dat je je politieke

De pvv is slechts aan een derde van het regeerakkoord gebonden — de term ‘gedogen’ wordt daarmee wel erg opgerekt

invloed, na de grootste verkiezingsnederlaag in de geschiedenis, optimaal hebt benut. Petje af voor Maxime Verhagen!

24 Maar hoe zit het dan met de vvd? Wat levert deze zonderlinge constructie de winnaar van de verkiezingen op? Want behalve het leveren van de eerste liberale premier sinds de Eerste Wereldoorlog lijkt de vvd in de formatie vooral te hebben verloren. Van het liberale gedachtegoed is in regeerakkoord noch gedoogakkoord veel terug te vinden. Ondanks anderhalf maal zoveel zetels heeft de vvd niet meer ministers en staatssecretarissen gekregen dan het cda. En dan is het kabinet voor een groot deel van zijn beleid ook nog allerminst verzekerd van parlementaire steun. Maar misschien schuilt daar nu juist wel de briljante zet van Rutte in. Ook de vvd gedooft dit kabinet alleen maar!

Omdat het kabinet toch genoodzaakt zal zijn geregeld steun te zoeken bij de oppositie, zoals Rutte in de regeringsverklaring al aankondigde, biedt dit de vvd de mogelijkheid alsnog een aantal liberale stokpaardjes te realiseren die zij in de formatie heeft ingeleverd. Weliswaar heeft Rutte in het debat over de regeringsverklaring

gezegd dat de ww-duur en het ontslagrecht, waarover niets in het regeerakkoord is vastgelegd, geen vrije kwesties zijn. Maar dit laat nog genoeg ruimte voor andere ingrepen in de sociale zekerheid of op de arbeidsmarkt, zoals ontkoppeling van de uitkeringen of verlaging van het minimumloon. Uiteraard moet hij daarvoor dan wel andere partijen dan de pvv zien mee te krijgen. Juist doordat de pvv het kabinet alleen maar gedooft, lijkt Rutte de vrije hand te hebben om een paar ‘linkse’ concessies aan de pvv later weer ongedaan te maken. Petje af voor Rutte!

Zo lijkt elk van de drie betrokken partijen er belang bij te hebben om het kabinet niet volledig in de armen te sluiten, maar slechts te gedogen. Dat mag een uiterst wankel basis voor een kabinet schijnen, maar zolang pvv, cda en vvd de voordelen van deze constructie zwaarder vinden wegen dan de nadelen, hebben zij er weinig belang bij het kabinet ten val te brengen.

Met de kennis van vandaag kun je je afvragen of een vergelijkbare constructie niet ook ‘over links’ mogelijk was geweest. Als PvdA, SP, D66 en GroenLinks het over een regeerakkoord eens waren geworden, hadden zij nog slechts elf zetels nodig gehad voor een meerderheid. Zou de helft van de cda-fractie bereid zijn geweest een dergelijk links kabinet te gedogen — desnoods slechts op een derde van het programma! — dan was het tweede kabinet-Den Uyl er alsnog gekomen, zij het dan onder de naam Cohen.

Het is natuurlijk de vraag of een linkse minderheidscoalitie in staat zou zijn geweest voldoende gedoogsteun te verwerven, maar blijkbaar is die mogelijkheid niet eens overwogen. Nu vvd, cda en pvv de linkse partijen een lesje hebben geleerd in flexibel formeren en het maximaal oprekken van het begrip ‘gedogen’, kunnen die zich voorlopig in de oppositiebankjes alleen maar verbijten over de gemiste kans. Hopelijk trekken zij daar lering uit en slagen zij er in de toekomst bij een volgende gelegenheid alsnog in er hun voordeel mee te doen.